NORAKSTS
Lieta Nr.A42432707
A265-09/25

SPRIEDUMS
Latvijas tautas vārdā

Rīgā 2009. gada 2.martā

Administratīvā rajona tiesa
šādā sastāvā: tiesnese L.Piusa,

Piedaloties pieteicējas *I.D.* pārstāvim *Ā.P.*,
Atbildētāja Latvijas Republikas pusē pieaicinātās iestādes Tieslietu ministrijas pārstāvei Zitai Studentei,

atklātā tiesas sēdē izskatīja administratīvo lietu, kas ierosināta pamatojoties uz *I.D.* pieteikumu par Latvijas Republikas Tieslietu ministrijas valsts sekretāra 2006.gada 28.decembra lēmuma Nr.1-12.2/7 atcelšanu, administratīvā akta izdošanu un morālā kaitējuma atlīdzinājumu.

Aprakstošā daļa

[1] Tieslietu ministrijas valsts sekretārs M.Bičevskis 2006.gada 28.decembrī, izskatot *I.D.* (turpmāk arī - Pieteicēja) iesniegumu zaudējumu atlīdzināšanai, saskaņā ar likumu „Par izziņas iestādes, prokuratūras vai tiesas nelikumīgas vai nepamatotas rīcības rezultātā nodarīto zaudējumu atlīdzināšanu", pieņēma lēmumu Nr.1-12.2/7 par zaudējumu atlīdzības piešķiršanu (turpmāk arī - Lēmums). Ar Lēmumu daļēji apmierināts Pieteicējas iesniegums par zaudējumu atlīdzināšanu un nolemts izmaksāt Pieteicējai kompensāciju 300 latu apmērā par 6 ieslodzījumā pavadītajiem mēnešiem un 59 latu apmērā par izdevumiem, kas radušies sakarā ar zvērināta advokāta sniegto juridisko palīdzību, kā arī nolemts lūgt Pieteicējai iesniegt Tieslietu ministrijā savus bankas rekvizītus un norēķinu konta numuru, uz kuru pārskaitāma zaudējumu atlīdzība.

[1.1] 2007.gada 10.janvārī Tieslietu ministrija (turpmāk arī – Ministrija vai Atbildētājs) pieņēma lēmumu Nr.1-12/4 „Par pārrakstīšanās kļūdas labošanu", ar kuru nolemts izdarīt pārrakstīšanās kļūdas labojumu Lēmumā, lēmuma ievaddaļā aizstājot vārdus *I.D., /dzēsts personas kods/* iesniegumu ar vārdiem „*I.D., /dzēsts personas kods/* iesniegumu".

[2] Ar Administratīvās rajona tiesas tiesneses 2007.gada 14.februāra lēmumu Pieteicējas pieteikums par Lēmuma atcelšanu, administratīvā akta izdošanu un morālā kaitējuma atlīdzinājumu, pieņemts un ierosināta administratīvā lieta.

[3] Pieteicēja 2007.gada 29.janvārī tiesā iesniegtajos pieteikuma papildinājumos tiesai izteikusi sekojošus prasījumus (*lietas 96.lapa*), kas pilnībā aizstāj arī 2008.gada 7.decembrī tiesā iesniegtajā pieteikumā minētos prasījumus:

[3.1.] Piedzīt no Latvijas Republikas Tieslietu ministrijas par labu *I.D.* LVL 420,00, kā iztrūkstošus līdz pilnīgai to zaudējumu kompensācijai, kuri *I.D.* radušies sakarā ar viņas atrašanos ieslodzījumā, kā rezultātā viņa nevarēja stāties darba tiesiskajās attiecībās.

[3.2.] Piedzīt no Latvijas Republikas Tieslietu ministrijas par labu *I.D.* LVL 196,59, ko veido faktiskie *I.D.* izdevumi par krimināllietas materiālu kopēšanu (LVL 11,29), kasācijas sūdzības teksta pārrakstīšanu datorsalikumā (LVL 85,30), kā arī LVL 100,00, kuri nosacīti atbilst tiem Pieteicējas dokumentāli neapstiprinātiem izdevumiem, kuri bija radušies sakarā ar viņai nelikumīgi uzrādīto apsūdzību un atrašanos ieslodzījumā.

[3.3.] Augstākminētajām naudas summām, atbilstoši likumam „Par izziņas iestādes, prokuratūras vai tiesas nelikumīgas vai nepamatotas rīcības rezultātā nodarīto zaudējumu atlīdzināšanu" (turpmāk – Zaudējumu atlīdzības likums), piemērot Valsts statistikas komitejas noteikto patēriņa cenu pieauguma indeksu.

[3.4.] Piedzīt no Latvijas Republikas Tieslietu ministrijas par labu *I.D.* kompensāciju par šīs ministrijas ierēdņu viņai nodarīto morālo kaitējumu, tiem nolaidīgi veicot savus dienesta pienākumus un savlaicīgi neizmaksājot viņai pienākošos kompensāciju. Šīs kompensācijas apmēram būtu jāatbilst Tieslietu ministrijas valsts sekretāram par 2006.gada oktobri, novembri un decembri aprēķinātā atalgojuma apmēram (ieskaitot visas piemaksas un prēmijas, pēc nodokļu nomaksas).

[3.5.] Piedzīt no Latvijas Republikas Tieslietu ministrijas par labu valstij, - ieskaitīšanai valsts budžetā, - visas tās nodokļos nomaksājamās summas, kuras varētu tikt attiecinātas uz *I.D.* izmaksājamām kompensācijas summām, atskaitot Zaudējumu atlīdzības likumā noteiktās.

[3.6.] Informēt kompetentās Latvijas Republikas institūcijas par nepieciešamību par labu *I.D.* piespriesto morālo zaudējumu kompensācijas summu piedzīt regresa kārtībā no vainīgajiem Latvijas Republikas Tieslietu ministrijas ierēdņiem – par labu valsts budžetam.

[3.7.] Piedzīt no Atbildētāja par labu *I.D.* viņas faktiskos ar šī pieteikuma izstrādāšanu saistītos tiesas izdevumus.

[3.8.] Atzīstot to par nepieciešamu, vērsties Satversmes tiesā ar pieteikumu par šajā lietā piemērojamo tiesību aktu satura atbilstību Satversmei.

[4] Tiesas sēdē pirms lietas izskatīšanas pēc būtības uzsākšanas pieteicējas pārstāvis izmantoja Administratīvā procesa likuma (turpmāk – APL) 145.panta otrās daļas 1.punktā noteiktās tiesības daļēji atteikties no pieteikumā ietvertā prasījuma. Pieteicēja atteicās no prasījumiem, kas minēti 2007.gada 29.janvāra pieteikuma 4., 5., 6. un 7.punktā (sprieduma [3.4.], [3.5.], [3.6.] un [3.7.] punkti) un grozīja 2007.gada 29.janvāra pieteikuma 2.punktā minēto naudas summu no LVL 196,59 uz LVL 96,59, atsakoties no LVL 100,00 piedziņas par pieteicējas dokumentāli neapstiprinātiem izdevumiem (*lietas 250.lapa*).

[5] Pieteicēja savu prasījumu, kas norādīts sprieduma [3.1.] punktā - *piedzīt no Latvijas Republikas Tieslietu ministrijas par labu I.D. LVL 420,00, kā iztrūkstošus līdz pilnīgai to zaudējumu kompensācijai, kuri I.D. radušies sakarā ar viņas atrašanos ieslodzījumā, kā rezultātā viņa nevarēja stāties darba tiesiskajās attiecībās* -, pamato sekojoši:

[5.1.] Sakarā ar to, ka Pieteicējai laikā no 2004.gada 4.marta līdz 2004.gada 3.septembrim nelikumīgi bija atņemta brīvība, Pieteicēja pamatojoties uz Zaudējumu atlīdzības likuma normām Ministrijai iesniedza iesniegumu zaudējumu atlīdzības saņemšanai (turpmāk – Iesniegums). Iesniegumā Pieteicēja lūgusi Ministriju kompensēt arī viņas nesaņemtās darba samaksas kompensācijas starpību starp Iesnieguma iesniegšanas brīdī valstī noteikto minimālo darba algu (LVL 90,00) un tiem LVL 50,00, ar kuriem, grozot Zaudējumu atlīdzības likuma sākotnējo redakciju, Latvijas Republikas likumdevējs likuma tekstā aizstāja vārdus „minimālā mēnešalga" – kopsummā LVL 240,00 (zaudējumi, kurus nesedz darba algas kompensācija). Pieteicēja pieteikumā norāda, ka līdz pat 2001.gada 19.aprīlim, kad stājās spēkā 2001.gada 29.martā pieņemtie Grozījumi Zaudējumu atlīdzības likumā, Zaudējumu atlīdzības likumā paredzētā kompensācija 50 latu apmērā bija saistāma ar valstī noteikto minimālo mēnešalgu.

[5.2.] Pieteicēja uzskata, ka Zaudējumu atlīdzības likumā izdarītie grozījumi, kas minimālās darba algas vietā tagad paredz izmaksāt kompensāciju 50 latu apmērā par katru nelikumīgā apcietinājumā pavadīto mēnesi ir antikonstitucionāla un pārkāpj personas tiesības uz „atbilstīgu atlīdzinājumu" (Satversmes 92.pants) un viņas tiesības uz „īpašumu" (Satversmes 105.pants) (*skat. arī 2007.gada 29.janvāra pieteikuma 13.3., 13.4.punktu, lietas 89.-90.lapa*).

[5.3.] Pieteicēja uzskata, ka „materiālā kompensācija par nelikumīgi liegtajām tiesībām iestāties darbā nedrīkstētu būt mazāka par valstī noteikto minimālo darba algu". No 2007.gada 1.janvāra valstī noteiktā minimālā mēnešalga ir LVL 120,00, tāpēc Pieteicēja pieteikumā tiesai LVL 240,00 vietā prasa LVL 420,00 (*skat. 2007.gada 29.janvāra pieteikuma rezolutīvās daļas 1.punktu, lietas 96.lapa*).

[6] Pieteicēja savu prasījumu, kas norādīts sprieduma [3.2.] punktā un tika grozīts tiesas sēdē - *piedzīt no Latvijas Republikas Tieslietu ministrijas par labu I.D. LVL 96,59, ko veido faktiskie I.D. izdevumi par krimināllietas materiālu kopēšanu (LVL 11,29), kasācijas sūdzības teksta pārrakstīšanu datorsalikumā (LVL 85,30), jo šie izdevumi radušies sakarā ar viņai nelikumīgi uzrādīto apsūdzību un atrašanos ieslodzījumā* -, pamato sekojoši:

[6.1.] Lai arī Zaudējumu atlīdzības likums neparedz citu faktisko zaudējumu atlīdzināšanu, nepieciešamību tos atlīdzināt nosaka Civillikuma 2352.pants – „Ja kāds pretlikumīgi laupa otram personisko brīvību, tad viņam tā atkal tam jāatdod, un jādod, pēc tiesas ieskata, pilnīga atlīdzība, arī par morālo kaitējumu".

[6.2.] Starp Civillikuma 2352.pantu un Zaudējumu atlīdzības likumu pastāv kolīzija. Šajā gadījumā Zaudējumu atlīdzināšanas likums būtu uzskatāms par speciālo likumu. Šādas kolīzijas pastāvēšana norāda uz Zaudējumu atlīdzības likuma neatbilstību Satversmes 92.pantam. Zaudējumu atlīdzības likumā, lai tas atbilstu Satversmei, būtu jāparedz visu to personai nodarīto zaudējumu kompensācija, kura saistīta ar šīs personas nelikumīgu saukšanu pie krimināltiesvedības un viņas nelikumīgu notiesāšanu vienā vai vairākās tiesu instancēs. To, Pieteicējas uzskatā nosaka arī Satversmes 105.pantā paredzētās „tiesības uz īpašumu".

[6.3.] Pieteicēja prasības pieteikumā norāda, ka, lemjot par zaudējumu (izdevumu) kompensāciju Atbildētājam būtu bijis jāievēro taisnīguma princips, jo arī Eiropas Cilvēktiesību tiesa (turpmāk – ECT) līdzīgos gadījumos, kad pieteicējam ir radušies dokumentāli nepierādīti izdevumi ir taisījusi lēmumu, pamatojoties uz taisnīguma principu (*Kingsley*). Līdz ar to arī Latvijas Republikas tiesas ir tiesīgas taisīt vienīgi ar taisnīguma principu pamatotu lēmumu kompensācijas piešķiršanas lietā (*skat. pieteikuma 13.5.punktu, lietas 90.lapa*).

[7] Attiecībā uz Pieteicējas prasījumu, kas norādīts sprieduma [3.3.] punktā - *atbilstoši Zaudējumu atlīdzības likuma normām piemērot Valsts statistikas komitejas noteikto patēriņa cenu pieauguma indeksu zaudējumiem, kurus nesedz darba algas kompensācija un izdevumiem, kas radušies sakarā ar pieteicējai nelikumīgi uzrādīto apsūdzību un atrašanos ieslodzījumā* -, Pieteicēja norāda, ka, nosakot Pieteicējai izmaksājamo kompensāciju LVL 359,00 (LVL 300,00 par 6 nelikumīgā ieslodzījumā pavadītajiem mēnešiem un LVL 59,00 par izdevumiem, kuri viņai radušies sakarā ar zvērināta advokāta sniegto juridisko palīdzību) Ministrija ir ignorējusi Zaudējumu atlīdzības likuma 4.panta trešajā daļā noteikto, ka „zaudējumu atlīdzībai, kas nav atlīdzība par mantai nodarītajiem zaudējumiem, piemērojams Valsts statistikas komitejas noteiktais patēriņa cenu pieauguma indekss". Šī indeksa nepiemērošanu Ministrija nav motivējusi.

[8] Attiecībā uz Pieteicējas prasījumu, kas norādīts sprieduma [3.8.] punktā - *vērsties Satversmes tiesā ar pieteikumu par šajā lietā piemērojamo tiesību aktu satura atbilstību Satversmei* -, pieteicēja apsvērumi norādīti sprieduma [5.2.], [5.3.] un [6.2.] punktā.

[8.1.] Papildus šajos sprieduma punktos norādītajam Pieteicēja uzskata, ka Satversmes 92.pantā noteiktās tiesības uz „atbilstīgu atlīdzinājumu" pārkāpj Zaudējumu atlīdzības likuma 4.panta 7.punkts, kas paredz kompensēt „izdevumus par juridisko palīdzību, ko sniedzis zvērināts advokāts, bet ne vairāk kā noteiktās takses apjomā". Pieteicēja uzskata, ka šāda likuma norma nenodrošina to, ka tai tiek atlīdzināti faktiskie izdevumi par zvērināta advokāta pakalpojumiem, kuri, kā zināms, būtiski pārsniedz noteiktās takses apjomu. Šī Zaudējumu atlīdzības likuma norma neparedz arī atlīdzību par izdevumiem, kas viņai varētu rasties izvēloties iespēju pašaizstāvēties vai izvēloties kādu citu personu juridisko konsultāciju saņemšanai un nepieciešamo dokumentu sastādīšanai. Likums neparedz kompensēt arī tos

Pieteicējas faktiskos izdevumus (lietas materiālu kserokopēšana, sūdzību teksta pārrakstīšana datordrukā, pasta izdevumi), kuri tiek veikti saistībā ar Pieteicējas aizskarto tiesību atjaunošanu, taču, viņai nevēršoties pēc zvērināta advokāta sniegtajiem pakalpojumiem, netiek atlīdzināti.

[8.2.] Pieteicējas ieskatā kompensācijas izmaksāšanas tiesiskais regulējums pārkāpj arī Pieteicējas tiesības, kuras tai garantē Eiropas Cilvēktiesību konvencija (turpmāk – Konvencija) un Satversmes 89.pants. Ņemot vērā Augstākās tiesas Senāta Krimināllietu departamenta lēmumu „izbeigt kriminālprocesu *I.D.* apsūdzībā pēc Krimināllikuma 253.^{2}panta pirmās daļas noziedzīga nodarījuma sastāva trūkuma dēļ" Pieteicējas arests būtu uzskatāms par tādu, kas Konvencijas izpratnē „nebija noticis saskaņā ar likumu". ECT ir atzinusi to, ka, ja brīvības atņemšana personai ir notikusi, pārkāpjot nacionālo likumdošanu, tad tā ir uzskatāma arī par Konvencijas 5.panta pirmā punkta pārkāpumu (*Benham* v. *The United Kingdom*, 10.06.1996., p.41).

[8.3.] Tā kā saskaņā ar Satversmes tiesas likuma 19.2.panta otro daļu indivīds ir tiesīgs iesniegt konstitucionālo sūdzību tikai tad, „ja ir izmantotas visas iespējas aizstāvēt minētās tiesības ar vispārējiem tiesību aizsardzības līdzekļiem ... vai arī tādu nav", tad procesuālās ekonomijas apsvērumu un pieteikumā izklāstīto apsvērumu dēļ, tiesai būtu jāvēršas Satversmes tiesā ar pieteikumu par Zaudējumu atlīdzības likuma un Ministru kabineta 2004.gada 27.aprīļa noteikumos Nr.433 „Iesniegumu iesniegšanas un izskatīšanas, darba garantiju un sociālo garantiju atjaunošanas un zaudējumu atlīdzības izmaksas kārtība" (turpmāk – MK noteikumi Nr.433) iekļauto normu atbilstību Saversmei.

[9] Attiecībā uz Atbildētāja pienākumu Pieteicējai izmaksāt taisnīgu kompensāciju pieteikuma 14.4.punktā Pieteicēja norāda, ka saskaņā ar Konvencijas 41.pantu, „ja tiesa paziņo, ka ir noticis Konvencijas vai tās Protokolu pārkāpums, bet augstās Līgumslēdzējas Puses iekšējā likumdošana pieļauj tikai daļēju šī pārkāpuma seku novēršanu, Tiesa, nepieciešamības gadījumā, piespriež cietušajai pusei taisnīgu kompensāciju". ECT savā praksē arī atzinusi to, ka „Tiesa bauda zināmu brīvību, īstenojot [Konvecijas] 50.pantā piešķirtās pilnvaras; vārds „taisnīgu"un vārdu salikums „nepieciešamības gadījumā" apliecina to" (*Guzzardi*, § 114). „Taisnīga kompensācija var tik piespriesta tikai tad, ja iekšējā likumdošana neparedz tiesību aizsardzības līdzekli, kurš, cik nu tas iespējams, spētu novest pie rezultāta *restitutio in integrum* (*Camp and Bourimi*, § 44). Pieteicējas ieskatā ECT lietotie vārdi „taisnīga kompensācija" būtu jāattiecina arī uz Pieteicējai izmaksājamo kompensāciju par viņai nodarītajiem materiālajiem zaudējumiem. Latvijas Republikas tiesu eventuālā nespēja nodrošināt vaiņai „taisnīgas kompensācijas" saņemšanu neizbēgami novedīs pie viņas vēršanās ECT.

[10] Tā kā no prasījuma par morālā kaitējuma atlīdzināšanu Pieteicēja ir atteikusies, tad pieteikumā izklāstītā argumentācija attiecībā uz šo prasījumu spriedumā netiks atreferēta.

[11] Atbildētājs pieteikumu neatzīst, pamatojoties uz Lēmumā minētajiem argumentiem un šādiem paskaidrojumā izklāstītajiem apsvērumiem.

[11.1.] Visu zaudējumu, kas Pieteicējai atlīdzināmi saskaņā ar Zaudējumu atlīdzības likumu, atlīdzinājums noteikts Ministrijas 2006.gada 28.decembra lēmumā Nr.1-12.2/7.

[11.2.] Latvijas Republikas Satversmes 92.panta trešais teikums paredz, ka nepamatota tiesību aizskāruma gadījumā ikvienam ir tiesības uz atbilstošu atlīdzinājumu. Zaudējumu atlīdzības likums konkretizē Satversmes 92.panta trešo teikumu, paredzot atlīdzinājumu šajā likumā noteiktajam personu lokam, tas ir, tām personām, kurām, lai gan viņas nav vainīgas noziedzīga nodarījuma vai administratīvā pārkāpuma izdarīšanā, bijusi ierobežota brīvība. Zaudējumu atlīdzības likums arī paredz kārtību un apmēru, kādā valsts šīm personām atlīdzina zaudējumus.

[11.3.] Lai persona varētu prasīt zaudējumu atlīdzību saskaņā ar Zaudējumu atlīdzības likumu, nepieciešams, lai pastāvētu tiesiskais pamats nodarīto zaudējumu atlīdzināšanai un gadījums, kad persona var prasīt zaudējumu atlīdzību. Pieteicējas gadījumā pamats nodarīto

zaudējumu atlīdzināšanai saskaņā ar Zaudējumu atlīdzības likumu pastāv – krimināllietas izbeigšana personu reabilitējošo apstākļu dēļ. Lai gan pārsūdzēto lēmumu Ministrija bija pamatojusi ar Zaudējumu atlīdzības likuma 2.panta 1.punktu (attaisnojošs tiesas spriedums neatkrīgi no attaisnošanas motīviem), šāda Ministrijas kļūda neietekmē pieteicējai atlīdzināmo zaudējumu apmēru.

[11.4.] Konkrētajā gadījumā nav būtiski, ka Ministrija konstatējusi Zaudējumu atlīdzības likuma 3.panta pirmās daļas 1. un 8.punktā minētos zaudējumu atlīdzināšanas gadījumus, kaut gan ar Rīgas pilsētas Kurzemes rajona tiesas 2004.gada 4.marta spriedumu Pieteicējai bija piemērots drošības līdzeklis – apcietinājums līdz šī sprieduma spēkā stāšanās brīdim, proti, Zaudējumu atlīdzības likuma 3.panta pirmās daļas 2.punktā minētais gadījums. Atbilstoši Zaudējumu atlīdzības likuma 4.panta pirmajai daļai personai ir atlīdzināmi zaudējumi, ievērojot šī likuma 2. un 3.pantā minētos nosacījumus. Līdz ar to zaudējumu atlīdzības apmērs faktiski nemainās atkarībā no Zaudējumu atlīdzības likuma 2.panta kāda punkta piemērošanas. Tāpat zaudējumu atlīdzības apmērs nemainās no tā, vai persona izcietusi brīvības atņemšanas sodu (Zaudējumu atlīdzības likuma 3.panta pirmās daļas 1.punkts) vai viņai piemērots drošības līdzeklis – apcietinājums (Zaudējumu atlīdzības likuma 3.panta pirmās daļas 2.punkts).

[11.5.] No lietas faktiskajiem apstākļiem izriet, ka šajā gadījumā konstatējams tiesiskais pamats nodarīto zaudējumu atlīdzināšanai, kā arī Zaudējumu atlīdzības likuma 3.panta pirmās daļas 1., 2. un 8.punktā noteiktais zaudējumu atlīdzināšanas gadījums.

Ņemot vērā, ka Pieteicēja nav strādājusi algotu darbu un Zaudējumu atlīdzības likuma 2.pantā minēto gadījumu dēļ viņai bijusi liegta iespēja iestāties darbā, Ministrija secināja, ka Pieteicējai par attiecīgo laika periodu izmaksājama kompensācija LVL 50 (piecdesmit latu) apmērā par katru šī perioda mēnesi atbilstoši Zaudējumu atlīdzības likuma 4.panta otrajai daļai. No Ieslodzījuma vietu pārvaldes 2006.gada 15.decembra vēstules Nr.1/4-5628 izriet, ka Pieteicēja brīvības atņemšanas iestādēs atradās no 2004.gada 4.marta līdz 2004.gada 4.septembrim, tātad sešus mēnešus. Līdz ar to Ministrija aprēķināja, ka Pieteicējai izmaksājama kompensācija LVL 300 (trīs simti latu). Savukārt saskaņā ar Zaudējumu atlīdzības likuma 4.panta pirmās daļas 7.punktu atlīdzināmi izdevumi par juridisko palīdzību, ko sniedzis zvērināts advokāts, atbilstoši zvērinātas advokātes *S.K.* iesniegtajai kvītij par 59 LVL (piecdesmit deviņi lati).

Tādējādi Pieteicējai atbilstoši Zaudējumu atlīdzības likuma normām ar pārsūdzēto lēmumu atlīdzināti mantiskie zaudējumi. Pieteicējas argumenti par citu faktisko izdevumu atlīdzināšanu, kā arī iebildumi pret Zaudējumu atlīdzības likuma 4.panta otrajā daļā noteikto kompensācijas apmēru konkrētajā gadījumā nav attiecināmi uz izskatāmo lietu, jo Zaudējumu atlīdzības likums precīzi noteic, kādi zaudējumi un kādā apmērā atlīdzināmi.

[11.6.] Saskaņā ar tiesiskuma principu iestādes rīcībai jāatbilst tiesību normām, tā darbojas normatīvajos aktos noteikto pilnvaru ietvaros un savas pilnvaras var izmantot tikai atbilstoši pilnvarojuma jēgai un mērķim. Tas nozīmē, ka personai nav tiesību prasīt, lai iestāde darbotos ārpus savas kompetences. Saskaņā ar Ministru kabineta 2003.gada 29.aprīļa noteikumu Nr.243 „Tieslietu ministrijas nolikums" 5.6.apakšpunktu ministrija Zaudējumu atlīdzības likumā noteiktajā kārtībā atlīdzina fiziskām personām nodarītos zaudējumus. Ministrija rīkojas atbilstoši noteiktajai kompetencei un Zaudējumu atlīdzības likuma normām.

[12] 2007.gada 14.martā Tieslietu ministrijas valsts sekretāra vietniece I.Juhansone pieņēma lēmumu Nr.1-12/40 „Par morālā kaitējuma atlīdzinājumu", kurā, pamatojoties uz Valsts pārvaldes iestāžu nodarīto zaudējumu atlīdzināšanas likuma 4.pantu, 6.panta pirmo daļu, 9.pantu, 11.panta trešo daļu, 14.panta pirmo un ceturto daļu un 18.panta pirmo un otro daļu, Ministrija nolemj *I.D.* izteikt atvainošanos sakarā ar Ministrijas rīcību, pieļaujot lēmumu pieņemšanas termiņu kavējumus.

[13] Tiesas sēdē Pieteicējas pārstāvis pieteikumā ietvertos prasījumus uzturēja daļēji (skat. Sprieduma [4].punktu). Atbildētāja pārstāve pieteikumā ietvertos prasījumu neatzina un lūdza noraidīt.

Motīvu daļa

[14] Tiesa, pārbaudot lietas materiālus un izvērtējot administratīvā procesa dalībnieku tiesai sniegtos paskaidrojumus, atzīst, ka pieteikums ir daļēji apmierināms.

[15] Ar lietā esošajiem materiāliem, tiesa konstatē turpmāk norādītos faktiskos un tiesiskos apstākļus.

[15.1.] Ar Rīgas pilsētas Kurzemes rajona tiesas 2004.gada 4.marta spriedumu krimināllietā Nr.1097017103 Pieteicēja atzīta par vainīgu Krimināllikuma 253.^{2}panta pirmajā daļā paredzētā noziedzīgā nodarījuma izdarīšanā un sodīta ar brīvības atņemšanu uz 6 mēnešiem.

[15.2.] Ar Rīgas apgabaltiesas Krimināllietu tiesas kolēģijas 2006.gada 6.marta lēmumu Rīgas pilsētas Kurzemes rajona tiesas 2004.gada 4.marta spriedums atstāts negrozīts.

[15.3.] Ar Augstākās tiesas Senāta Krimināllietu departamenta 2006.gada 28.jūnija lēmumu atcelts Rīgas Kurzemes rajona tiesas 2004.gada 4.marta spriedums un Rīgas apgabaltiesas Krimināllietu tiesas kolēģijas 2006.gada 6.marta lēmums.

[15.4.] Iesniegumā zaudējumu atlīdzības saņemšanai Pieteicēja norādījusi, ka saskaņā ar Zaudējumu atlīdzības likumu un pamatojoties uz Augstākās tiesas Senāta Krimināllietu departamenta 2006.gada 28.jūnija lēmumu krimināllietā Nr.1097017103 viņa ir tiesīga pieprasīt zaudējumu atlīdzību sakarā ar nepamatoti piemēroto drošības līdzekli – apcietinājumu un reāli izciestu brīvības atņemšanas sodu. Pieteicēja savā iesniegumā norāda, ka viņai radušies un ir atlīdzināmi šādi zaudējumi: 1) darba algas kompensācija LVL 300,00 apmērā; 2) zaudējumi, kurus nesedz darba algas kompensācija LVL 240,00 apmērā; 3) izdevumi par juridiskās palīdzības sniegšanu krimināllietā 50 latu apmērā; 4) dokumentu kopiju izgatavošana LVL 11,29 apmērā; 5) kasācijas sūdzības pārrakstīšana LVL 85,30 apmērā; 6) citi faktiskie izdevumi, kas saistīti ar juridiskās palīdzības sniegšanu un iesniedzējas atrašanos brīvības atņemšanas vietās, kuri nav dokumentāli apstiprināti (pasta izdevumi, dokumentu sastādīšana, kopēšana) 100 latu apmērā. Kopsummā lūgts atlīdzināt zaudējumus LVL 786, 59 apmērā.

[15.5.] Ar pārsūdzēto lēmumu Pieteicējas iesniegums par zaudējumu atlīdzināšanu apmierināts daļēji un nolemts Pieteicējai izmaksāt kompensāciju LVL 300,00 apmērā par 6 ieslodzījumā pavadītajiem mēnešiem un LVL 59,00 apmērā par izdevumiem, kas radušies sakarā ar zvērināta advokāta sniegto juridisko palīdzību. Pārsūdzētais lēmums pamatots ar Zaudējumu atlīdzības likuma 2.panta pirmo punktu, 3.panta pirmās daļas 1. un 8.punktu, 4.panta pirmās daļas 7.punktu un 4.panta otrās daļas un 7. panta pirmās daļas 1.punktu, kā arī ar MK noteikumu Nr.433 5.punktu.

[16] Saskaņā ar APL 250.panta pirmo un otro daļu tiesa taisa spriedumu, pārbaudījusi, vai: 1) administratīvais akts izdots, ievērojot procesuālos un formālos priekšnoteikumus; 2) administratīvais akts atbilst materiālo tiesību normām; 3) administratīvā akta pamatojums attaisno adresātam uzlikto pienākumu vai tam piešķirtās, apstiprinātās vai noraidītās tiesības. Tiesa, vērtējot administratīvā akta tiesiskumu, spriedumā ņem vērā tikai to pamatojumu, ko iestāde ietvērusi administratīvajā aktā. Minētais ierobežojums neattiecas uz lietām, kurās prasījums ir labvēlīga administratīvā akta izdošana.

[17] Zaudējumu atlīdzības likuma 2.pantā ir paredzēti tiesiskie pamati zaudējumu atlīdzināšanai. Minētā likuma 2.panta 1.punktā ir noteikts, ka tiesiskais pamats nodarīto zaudējumu atlīdzināšanai ir attaisnojošs tiesas spriedums neatkarīgi no attaisnošanas motīviem. Savukārt šī panta 2.punktā ir noteikts, ka tiesiskais pamats nodarīto zaudējumu atlīdzināšanai ir krimināllietas izbeigšana personu reabilitējošu apstākļu dēļ.

Pārsūdzēto lēmumu Atbildētājs kļūdaini pamatojis ar Zaudējumu atlīdzības likuma 2.panta 1.punktu, kaut arī to vajadzēja pamatot ar šī paša panta 2.punktu. Tomēr šajā lietā tas nav uzskatāms par būtisku tiesību normu pārkāpumu, jo šāda Ministrijas kļūda neietekmē Pieteicējai atlīdzināmo zaudējumu apmēru. Uz šo kļūdu administratīvā akta pamatojumā savā paskaidrojumā tiesai norādījusi arī pati Ministrija.

[18] Zaudējumu atlīdzināšanas gadījumi noteikti Zaudējumu atlīdzības likuma 3.panta pirmajā daļā, kur noteikts, ka persona ir tiesīga prasīt zaudējumu atlīdzību šādos gadījumos: 1) tai piespriests krimināls sods, un tā šo sodu izcietusi; 2) tai piemērots drošības līdzeklis — apcietinājums vai mājas arests; 3) tā tikusi aizturēta Kriminālprocesa likumā noteiktajā kārtībā; 4) tai piemēroti Krimināllikumā paredzētie medicīniska rakstura piespiedu līdzekļi; 5) tā piespiedu kārtā ievietota ārstniecības iestādē Kriminālprocesa likumā noteiktajā kārtībā; 6) kā apsūdzētais krimināllietā tā atstādināta no amata; 7) tai piemērots administratīvais sods — administratīvais arests; 8) tā sakarā ar saukšanu pie kriminālatbildības izmantojusi zvērināta advokāta juridisko palīdzību.

Pārsūdzēto lēmumu Atbildētājs kļūdaini pamatojis ar Zaudējumu atlīdzības likuma 3.panta pirmās daļas 1. un 8.punktu, kaut arī to vajadzēja pamatot ar šī paša panta pirmās daļas 2. un 8.punktu. Tomēr arī šis tiesību normu pārkāpums nav uzskatāms par būtisku, jo neietekmē atlīdzināmo zaudējumu apmēru.

[19] Atlīdzināmos mantiskos zaudējumus likumdevējs uzskaitījis Zaudējumu atlīdzības likuma 4.pantā, kas nosaka, ka ievērojot Zaudējumu atlīdzības likuma 2. un 3.pantā minētos nosacījumus, personai ir atlīdzināmi šādi zaudējumi: 1) nesaņemtā darba samaksa, ja darba attiecības nodibinātas un darbinieka pienākumu izpilde uzsākta, pirms šajā likumā minētajos gadījumos personai atņemta iespēja turpināt to pildīšanu; 2) nesaņemtie pabalsti un stipendijas; 3) ar tiesas spriedumu konfiscētās mantas pilna vērtība vai konfiscētajai mantai nodarīto zaudējumu vērtība, ja konfiscēto mantu nav iespējams atdot pilnībā vai tās vērtība samazinājusies konfiskācijas rezultātā; 4) pirmstiesas izmeklēšanas laikā izņemto priekšmetu pilna vērtība vai izņemtajiem priekšmetiem nodarīto zaudējumu vērtība, ja izņemtos priekšmetus nav iespējams atdot pilnībā vai to vērtība samazinājusies izņemšanas rezultātā; 5) citas personai piederošas mantas pilna vērtība vai tai nodarīto zaudējumu vērtība, ja manta gājusi bojā pilnībā vai tās vērtība samazinājusies sakarā ar to, ka personai, atrodoties brīvības atņemšanas vietās, bijusi liegta iespēja pienācīgi rūpēties par savas mantas saglabāšanu un nav tikusi nodrošināta personas mantas aizsardzība. Netiek atlīdzināts mantas dabiskais nolietojums; 6) naudas sods un visas naudas summas, kas no personas piedzītas, izpildot tiesas spriedumu; *7) izdevumi par juridisko palīdzību, ko sniedzis zvērināts advokāts, bet ne vairāk kā noteiktās takses apjomā;* 8) negūtie ienākumi (peļņa) no likumīgas uzņēmējdarbības, uzņēmuma līgumiem un citas saimnieciskās darbības tādā apjomā, kas nepārsniedz personas vidējos gada ienākumus, kādi uzrādīti Valsts ieņēmumu dienesta izdotajā izziņā par personas pēdējā taksācijas gada ienākumu apjomu, par kuru nomaksāti nodokļi, bet ne vairāk kā 5000 latu apmērā par katru pilnu vai nepilnu gadu. Zaudējumu atlīdzības likuma 4.panta otrā daļa nosaka, ka, *ja persona nav strādājusi algotu darbu un Zaudējumu atlīdzības likuma 3.pantā minēto gadījumu dēļ tai bijusi liegta iespēja iestāties darbā, personai par attiecīgo laika periodu izmaksājama kompensācija 50 latu apmērā par katru šā perioda mēnesi.*

[19.1.] Attiecībā uz atlīdzināmo mantisko zaudējumu pozīcijām Ministrija pamatoti ir atsaukusies uz Zaudējumu atlīdzības likuma 4.panta pirmās daļas 7.punktu un 4.panta otro daļu, jo konkrētajā lietā nav konstatēts, ka Pieteicējai saistībā ar piemēroto drošības līdzekli – apcietinājumu – būtu radušies kādi citi Zaudējumu atlīdzības likuma 4.pantā minētie zaudējumi.

[19.2.] Attiecībā uz Pieteicējas prasījumiem par LVL 96,59 apmērā atlīdzināšanu, ko veido faktiskie *I.D.* izdevumi par krimināllietas materiālu kopēšanu (LVL 11,29) un kasācijas sūdzības teksta pārrakstīšanu datorsalikumā (LVL 85,30), jo šie izdevumi radušies sakarā ar

viņai nelikumīgi uzrādīto apsūdzību un atrašanos ieslodzījumā, tiesa atzīst, ka šādu zaudējumu atlīdzināšanu Pieteicēja ir tiesīga prasīt civiltiesiskā kārtībā vispārējās jurisdikcijas tiesā pamatojoties uz Satversmes 92.panta trešo teikumu.

[19.3.] Zaudējumu atlīdzības likums neparedz visus iespējamos zaudējumus un zaudējumu rašanās gadījumus, kad personai būtu tiesības uz zaudējumu atlīdzināšanu saistībā ar izziņas iestāžu, prokuratūras vai tiesas nelikumīgu vai nepamatotu rīcību. Šāds neizsmeļošs regulējums nav arī pretrunā ar Latvijas Republikas Satversmi, jo kā norādīts Latvijas Republikas Satversmes tiesas 2001.gada 5.decembra spriedumā lietā Nr.2001-07-0103 „Satversmes 92.panta trešajā teikumā ietvertā tiesību norma ir piemērojama tieši un nepastarpināti. Bez tam šī norma neparedz, ka tās konkretizēšanai nepieciešams īpašs likums". Tālāk šajā spriedumā Satversmes tiesa arī norādījusi, ka „šī likuma mērķis nav reglamentēt atlīdzināšanas kārtību pilnīgi visos gadījumos, kad personām būtu atlīdzināms valsts institūciju vai amatpersonu nepamatotas rīcības rezultātā nodarītais kaitējums". Līdz ar to par zaudējumu LVL 96,59 apmērā atlīdzināšanu Pieteicējai ir jāvēršas vispārējās jurisdikcijas tiesā, jo Zaudējumu atlīdzības likuma neparedz citu mantisko zaudējumu atlīdzināšanu kā tikai to, kas noteikti Zaudējumu atlīdzības likuma 4.pantā.

[20] Savā Iesniegumā par zaudējumu atlīdzību un arī pieteikumā tiesai Pieteicēja ir prasījusi atlīdzināt viņai starpību starp Zaudējumu atlīdzības likuma 4.panta otrajā daļā noteikto kompensāciju 50 latu apmērā par katru apcietinājuma perioda mēnesi un attiecīgajā laika periodā valstī noteikto minimālo mēneša darba algu. Iesniegumā Tieslietu ministrijai Pieteicēja prasījusi LVL 240,00 (2006.gadā minimālā mēneša darba alga bija LVL 90,00), bet prasības pieteikumā tiesai Pieteicēja prasījusi LVL 420,00, jo no 2007.gada 1.janvāra valstī noteiktā minimālā mēneša darba alga bija LVL 120,00 apmērā. Saskaņā ar Zaudējumu atlīdzības likumu kompensācija 50 latu apmērā par katru mēnesi pienākas, ja persona nav strādājusi algotu darbu un Zaudējumu atlīdzības likuma 3.pantā minēto gadījumu dēļ tai bijusi liegta iespēja iestāties darbā.

[20.1.] Tiesa šādu Pieteicējas prasījumu atzīst par nepamatotu, jo attiecīgas kompensācijas apmēra noteikšana ir likumdevēja kompetencē un nav pretrunā ar Satversmes 92.panta trešo teikumu. Pieteicējas arguments, ka Zaudējumu atlīdzības likuma 4.panta otrajā daļā minētās kompensācijas apmēram būtu jābūt atbilstošam attiecīgā laika posmā noteiktajai minimālajai mēneša darba algai, nav ne ar ko pamatots, jo iesniedzēju viedokļi par to, kāds būtu piemērots izmaksājamās kompensācijas apmērs katrā gadījumā var būt atšķirīgs. Konvencijas 5.panta piektā daļa nosaka, ka „ikvienai personai, kas aizturēta vai apcietināta pretēji šī panta nosacījumiem, ir jābūt nodrošinātām tiesībām uz kompensāciju", tomēr ECK nenosaka šīs kompensācijas apmēru. Apmēra noteikšana ir atstāta nacionālo tiesību regulējumam.

[20.2.] Tāpat tiesa konstatē, ka Pieteicēja nevar tiesā prasīt lielāku kompensācijas apmēru nekā tā prasījusi iesniedzot iesniegumu par zaudējumu atlīdzināšanu Tieslietu ministrijā, jo tādejādi attiecībā uz šāda prasījuma apmēru, kas pārsniedz iestādē prasīto kompensācijas apmēru, Pieteicēja nav ievērojusi prasījuma ārpustiesas izskatīšanas kārtību.

[21] Attiecībā uz Pieteicējas prasījumu par naudas summām, kas izmaksājamas atbilstoši Zaudējumu atlīdzības likumam, piemērot Valsts statistikas komitejas noteikto patēriņa cenu pieauguma indeksu, tiesa konstatē, ka Pieteicējas prasības pieteikums šajā daļā ir apmierināms.

[21.1.] Zaudējumu atlīdzības likuma 4.panta trešā daļa paredz, ka zaudējumu atlīdzībai, kas nav atlīdzība par mantai nodarītiem zaudējumiem, piemērojams Valsts statistikas komitejas noteiktais patēriņa cenu pieauguma indekss.

[21.2.] Patēriņa cenu indekss (turpmāk – PCI) atspoguļo patēriņa preču un pakalpojumu cenu pārmaiņas noteiktā laika periodā. Šis indekss Latvijas Republikā tiek pielietots kā galvenais inflācijas rādītājs.

[21.3.] Zaudējumu atlīdzības likuma 4.panta trešā daļa sīkāk nenosaka kārtību, kādā Valsts statistikas komitejas noteiktais PCI piemērojams zaudējumu atlīdzībai, kas nav atlīdzība par mantai nodarītiem zaudējumiem. Tomēr atbilstoši APL 15.panta divpadsmitajai daļai iestāde un tiesa nedrīkst atteikties piemērot tiesību normu, pamatojoties uz to, ka šī tiesību norma neparedz piemērošanas mehānismu, ka tas nav pilnīgs vai nav izdoti citi normatīvie akti, kas tuvāk regulētu attiecīgās tiesību normas piemērošanu. Līdz ar to Atbildētājam pieņemot pārsūdzēto lēmumu bija pienākums aprēķināt ne tikai atlīdzināmo zaudējumu apmēru, bet arī šai atlīdzināmo zaudējumu summai piemērot Zaudējumu atlīdzības likuma 4.panta trešajā daļā paredzēto Valsts statistikas komitejas noteikto patēriņa cenu pieauguma indeksu. Tiesas ieskatā PCI būtu aprēķināms par laika periodu no zaudējumu rašanās brīža līdz lēmuma par zaudējumu atlīdzības piešķiršanu pieņemšanai, tas ir no 2004.gada 4.marta, kad pieteicēja tika aizturēta un ievietota Iļģuciema cietuma Izmeklēšanas cietuma nodaļā līdz 2006.gada 28.decembrim, kad Tieslietu ministrijas valsts sekretārs pieņēma lēmumu par zaudējumu atlīdzības piešķiršanu.

[22] Attiecībā uz Pieteicējas prasījumu tiesai vērsties Latvijas Republikas Satversmes tiesā, lai pārbaudītu Zaudējumu atlīdzības likuma un MK noteikumu Nr.433 atbilstību Latvijas Republikas Satversmei, tiesa norāda, ka APL 184.pants nosaka, par ko Pieteicēja ir tiesīgs iesniegt pieteikumu un šī tiesību norma neparedz pieteicēja tiesības prasīt, lai tiesa iesniegtu pieteikumu Satversmes tiesā.

[23] Ņemot vērā, ka Pieteicēja daļēji ir atteikusies no pieteikumā ietvertajiem prasījumiem (skat. sprieduma [4] punktu), tad atbilstoši APL 282.panta 4.punktam, tiesa izbeidz tiesvedību šajā daļā.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 246.-251. un 289.-291.pantu, 278.panta 1.punktu, 282.panta 4.punktu, 254.pantu Administratīvā rajona tiesa

nosprieda:

apmierināt *I.D.* pieteikumu par Latvijas Republikas Tieslietu ministrijas valsts sekretāra 2006.gada 28.decembra lēmuma Nr.1-12.2/7 atcelšanu, administratīvā akta izdošanu un morālā kaitējuma atlīdzinājumu daļā par administratīvā akta izdošanu par patēriņa cenu pieauguma indeksa piemērošanu zaudējumu atlīdzībai, kas nav atlīdzība par mantai nodarītiem zaudējumiem un **uzlikt par pienākumu** Latvijas Republikas Tieslietu ministrijai izdot jaunu administratīvo aktu divu mēnešu laikā no tiesas sprieduma spēkā stāšanās dienas.

noraidīt *I.D.* pieteikumu par Latvijas Republikas Tieslietu ministrijas valsts sekretāra 2006.gada 28.decembra lēmuma Nr.1-12.2/7 atcelšanu, administratīvā akta izdošanu un morālā kaitējuma atlīdzinājumu daļā par LVL 96,59 un LVL 240,00 piedziņu.

atstāt bez izskatīšanas *I.D.* pieteikumu par Latvijas Republikas Tieslietu ministrijas valsts sekretāra 2006.gada 28.decembra lēmuma Nr.1-12.2/7 atcelšanu, administratīvā akta izdošanu un morālā kaitējuma atlīdzinājumu daļā par LVL 180,00 piedziņu.

izbeigt tiesvedību *I.D.* pieteikuma par Latvijas Republikas Tieslietu ministrijas valsts sekretāra 2006.gada 28.decembra lēmuma Nr.1-12.2/7 atcelšanu, administratīvā akta izdošanu un morālā kaitējuma atlīdzinājumu pārējā daļā.

Spriedumu var pārsūdzēt divdesmit dienu laikā no sprieduma sastādīšanas dienas Administratīvajā apgabaltiesā, iesniedzot apelācijas sūdzību Administratīvajā rajona tiesā.

Tiesnese (paraksts) L.Piusa

NORAKSTS PAREIZS
Administratīvās rajona tiesas

tiesnese L.Piusa
Rīgā, 2009.gada 2.martā